

Stařec a moře

Ernest Hemingway

Analýza uměleckého díla

Zasazení výňatku do kontextu díla

- Příběh osud rybáře Santiaga. Ten dlouhou dobu nemůže chytit žádnou rybu. A to je důvodem, proč se chlapec Manolin odchází na přání svých rodičů učit k jinému rybáři z vesnice. Santiago se rozhodne vyjet na moře sám a všem ukázat, že ještě stále umí chytit rybu. Usměje se na něj štěstí a na Santiaga čeká obrovský úlovek. Avšak musí o něj zápasit s přírodou. Na rybu zaútočí žraloci, a když s nimi stařec bojuje téměř až na pokraj svých sil, nepodaří se mu rybu zachránit. Stařec se vrací zpátky do vesnice pouze s rybí kostrou. Avšak i přesto se u vesničanů získává zpět svůj respekt.

Téma a motiv

- Téma je čest v bitvě, porážce a smrti, čest jako zdroj velikosti a určení, nekonečný boj člověka s přírodou, lidská statečnost a nezdolnost, studium lidského myšlení a chování
- Motivy jsou koloběh lidského života (stáří x mládí), myšlenky a úvahy starce, moře, rybaření, smrt, silná vůle, víra v boha.

Časoprostor

- Děj se odehrává v Kubánské vesnici poblíž hlavního města Havany během tří dnů, 40. léta 20. století.

Kompoziční výstavba

- Chronologická s retrospektivními částmi do rybářových vzpomínek z mládí.
- Jedná se o velmi jednoduchý a prostý příběh. Vše nepodstatné je z něj vypuštěno, nenajdeme v něm tedy žádné rozsáhlé úvahy ani popisy
- Je zde popsán pouze základ celého příběhu, čtenář tedy musí využít vlastní představivost a dokreslit si tak zbytek prožitku.
- Bez složitého mísení různých časových rovin a rozsáhlých retrospektiv

Literární forma, druh a žánr

- Literární druh je epická próza
  - Literární žánr je novela
  - Literární forma je próza
-

Vypravěč / lyrický subjekt

- Vypravěč je v tomto díle vševědoucí, nezaujatý a stojí zcela vně děje.
- Využívá er-formu
- Do děje zasahuje jen velmi omezeně a děj se tedy skládá především z monologů a dialogů postav

Postavy

- **Stařec Santiago** – odvážný kubánský rybář s pevnou vůlí, samotář, bojuje až na pokraj života, aby se uživil. Smysl života vidí v rybaření. Introvert, prostý člověk, žil v souladu s přírodou, starý ale silný a vytrvalý. Vidí věci realisticky, vše dělá pořádně, nic nevzdává předčasně (vnitřní boje)
- **Chlapec Manolin** – velmi obětavý, laskavý, nápomocný, má rád starce, pomáhá mu, jezdí s ním rybařit, obdivuje ho, chce se stát nejlepším rybářem (vědět vše, znát moře, ne chytit nejvíc ryb)
- **Ostatní lidé ve vesnici** – buď se rybáři posmívají, mají na něj narážky nebo ho litují a snaží se mu pomáhat, dávají mu dřevo apod.

Vyprávěcí způsoby

- Nevlastní přímá řeč
- Vyprávěcí, popisný

Typy promluv

- Vnitřní monology
  - Dialogy
  - Pásmo vypravěče
-

Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- Slova spisovná – neutrální (bulváru)
- Přečodníky – archaické tvary sloves (nebyl měl)
- Slova přejatá (bulvár, tramvaj)
- Španělské výrazy

Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- Metafora
  - Přirovnání
  - Personifikace
-

Kontext autorovy tvorby

- Ernest Hemingway, americký spisovatel a nositel Nobelovy ceny za literaturu (za dílo stařec a moře) z roku 1954, vyrůstal v rodině lékaře, který vlastním příkladem a nadšením záhy v synovi vzbudil lásku k přírodě, lovu a sportu. Během studia na střední škole se Hemingway pokoušel o verše, povídkové črty a sloupky do novin. Po absolvování školy se stal reportérem kansaského listu Star. O rok později odjel na frontu do Itálie jako dobrovolník ambulantních sborů Červeného kříže. Během války byl těžce zraněn (román Sbohem, armádo!)
- Po válce pokračuje v novinářské práci jako zahraniční zpravodaj hodně cestuje po Evropě a Blízkém východě. Stále více se věnuje literatuře, stává se členem skupiny amerických intelektuálů, tzv. „ztracená generace“, soustředěných v Paříži kolem Gertrudy Steinové. Představitelé tohoto sdružení se snaží najít nově životní hodnoty i nové cesty v umění a literatuře

- Po vydání první sbírky povídek „Za našich časů“ se rozhodne vzdát zaměstnání a věnovat se literatuře. Spisovatelé mnohdy trpké a bolestné životní zkušenosti se vrývají do jeho mysli a posilují jeho sklon zabývat se motivy lidské statečnosti a nezdolnosti, jeho úsilí prozkoumat lidské charaktery v mezních životních situacích.
- V době nástupu fašismu se stupňuje jeho humanistické cítění, které se v celé řadě jeho knih promítá. Bývá dokonce označován za humanistu 20. století. Za druhé světové války bojoval neobvyklým způsobem proti Němcům: maskovanými zbraněmi proti německým ponorkám se snažil hlídat moře v Mexickém zálivu. Na konci druhé světové války si vyzbrojit vlastní stočlennou armádu. Hemingway byl mistrem krátkých forem v próze, ale psal i romány a divadelní hry. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří soubor „Povídek“. Romány „Fiesta“, „Sbohem, armádo!“, „Komu zvoní hrana“ - metoda ledovce (koncentrovaný děj, co možná nejméně postav). „Přes řeku a mezi stromy“. Hr „Pátá kolona“. Novela „Stařec a moře“ a z pozůstalosti „Pohyblivý svátek“ a „Ostrovy uprostřed proudu“. Většina Hemingwayových děl byla zfilmována.
- **Souvislosti díla se životem autora.**
  - Ernest Hemingway byl již od malička vychováván k úctě a nadšení z lovu a přírody. Během života prožil mnoho nepříjemných a trýznivých chvil, jež b jeho paměti zanechaly nepříjemné vzpomínky. Na základě těchto zkušeností se začal zabývat lidskými charaktery v krajních situacích a do svých děl promítal motivy lidské odhodlanosti a odvahy.
  - Hemingway měl na ostrově Kuba svůj dům, kde choval mnoho koček. Vytvořil si k tomuto místu určitý citový vztah.
  - **Období napsání díla:** Ernest Hemingway píše v období mezi válkami a po druhé světové válce. Novela „Stařec a moře“ byla vydána jako poslední dílo za autorova života roku 1952.
- **Kontext díla autora:**
  - Prostředí ostrova Kuba -> příběh z románu „Mít a nemít“
  - Typické pocity představitele „ztracená generace“ -> román „Fiesta“
  - Autorovy lovecké výpravy do Afriky ve 30. letech -> „Kniha zelené pahorky africké“
  - Účast Hemingwaye ve 30. letech v roli dobrovolníka na občanské válce ve Španělsku -> román „Komu zvoní hrana“
  - Zážitky z druhé světové války. -> „Ostrovy uprostřed proudu“
  - Autobiografická kniha -> „Pohyblivý svátek“

Literární / obecně kulturní kontext

- **Období napsání díla:**
  - Členství Ernesta Hemingwaye ve skupině označované za „ztracenou generaci“ (během první světové války) s mysl existence této organizace se výrazně projevil v jeho díle. USA vládne světové ekonomice až do krachu v Newyorské burze roku 1929. Ve 30. a 40. letech se v Itálii a v Německu dostává k moci fašismus, který do druhé světové války znatelně ovlivňuje celou Evropu. Tvorba Hemingwaye je ovlivněna také španělskou občanskou válkou (1936–1939) a druhou světovou válkou (1939–1945).
- **Okolnosti vzniku díla:**
  - Na přelomu 40. a 50. let se Hemingway potýkal s tvůrčí krizí. Jeho román „Přes řeku do stínu stromů“ přijala kritika negativně. Autor začal psát pod vlivem citů k milence

Adrianě Ivančičové, se kterou žil na Kubě. Inspirací se mu stal život a příhody jednoho ze zdejších rybářů. Po dvou měsících intenzivní práce byla novela „Stařec a moře“ dopsána (první publikace v časopise Life)

- **Kontext české literatury**

- Hemingwayovým stylem psaní se inspiroval ve svém díle například J. Škvorecký, jenž pracoval s metodou zdánlivě banálních dialogů. Dalším českým spisovatelem napodobující dílo Ernesta Hemingwaye byl Arnošt Lustig.

- **Kontext světové literatury**

- Hemingwayův osobitý styl měl řadu napodobitelů a pokračovatelů (Raymond Carver – nejvýznamnější americký novinář 80. let)

- **Autoři ztracené generace**

- Za autory ztracené generace jsou označováni spisovatelé, kteří prožili válku a ztratili během ní veškeré své ideály, schopnost milovat a snažit se něco v životě dosáhnout. Těžko se zapojují do společnosti, která je odmítá a nechápe jejich názory.
- **Erich Maria Remarque**
  - Narodil se v Osnabruecku. Narukoval do první světové války. Emigroval do Švýcarska, později do USA.
  - Tématika děl: svědectví ze zákopů, politická situace v období 20. let do začátku Studené války. Psychologický popis mladé generace
  - „Na západní frontě klid“ (mozaikovitá struktura románu, retrospektivní pasáže, popis)
  - „Cesta zpátky“ (pokračování románu „Na západní frontě klid“ (politická situace))
- **Francis Scott Fitzgerald**
  - Autor džezového věku
  - Tématika děl: život tzv. zlaté mládeže USA a vyšší americké společnosti, jih USA, kritika společnosti 20. a 30. let
  - „Velký Gatsby“ (mladík, znechucený bohatou společností New Yorku, vypráví příběh o zbohatlíkovi, který se zamiluje do ženy z vysoké společnosti -> koupí si sídlo, v němž uspořádá večírek a sblíží se s obdivovanou ženou -> Gatsby ji nechá řídit své auto -> přejede chudou ženu, manžel této ženy následně zastřelí Gatsbyho, který na sebe vezme vinu za její přejetí -> na pohřeb mu včetně jeho ženy téměř nikdo nepřijde)
- **William Faulkner**
  - Dílo značně ovlivněno vlastními zážitky (setkání s otroky a potomky indiánů, pilot za 1. světové války)
  - „Divoké palmy“ (román, spojení svou paralelních osudových historických událostí: sebevražda láska dvou milenců, tragický osud trestance)
  - „Absolone, Absolone!“ (román o osudech jižanského rodu)
- **John Steinbeck**
  - Prostředí Kalifornie
  - „Hrozny hněvu“ (problematika utlačovaných farmářů v době krize 30. let)
  - „O myších a lidech“ (příběh osamělosti lidí: tuláci George a Lenny)
  - „Na východ od ráje“ (problematika dobrých a špatných vlastností člověka podle jeho původu, závěrečná myšlenka: záleží na nás, jací jsme)

